

تازه‌های نشر

۱. مصباح الاصول.. - تقرير عن سماحة آية الله العظمى السيد ابوالقاسم الخوئي رحمته الله. - تأليف: سيد محمد سرور واعظ حسيني بهسودي (۱۳۸۹) - (۱۳۵۷ ش). - تحقيق: جواد قيومي اصفهاني.. - [قم]: مكتبة داوري.. - ج ۱: ۱۴۲۲ ق. - ج ۲. - ج ۱ ق ۱: ۶۱۵ ص؛ ج ۱ ق ۲: ۶۴۸. - شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه. - وزيري (گالينگور).. - عربي.

مصباح الاصول پيش از اين مجلدهای دوم و سوم آن که در حقيقت تقرير اصول عمليه است چندين نوبت به زيور طبع آراسته گرديده بود؛ اما قسمت مباحث الفاظ آن همچنان مخطوط باقي مانده بود که به همت حجة الاسلام آقای جواد قيومي اصفهاني تحقيق و چاپ شد.
البته از تعريف علم اصول تا آخر الجهة الاولى من الامر الثالث در نسخه

۱. مشخصات نسخه:

ج ۲ و ۳. - ج ۵: ۱۴۱۷.. - [قم]: مكتبة داوري.. - ج ۲: ۵۷۴ ص؛ ج ۳: ۴۷۲.. - شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه. - وزيري (گالينگور).. - عربي.

مخطوط مرحوم مؤلف یافت نشده که این قسمت را از کتاب محاضرات فی اصول الفقه تقرير آية الله شيخ محمد اسحاق فياض برگرفته و افزوده‌اند.

۲. اللؤلؤة الغروية في اصول الفقه. - تأليف: آية الله العظمى، المحقق الكبير، الشيخ محمد الفاضل القائيني النجفي رحمته الله (م ۱۴۰۵ ق). - تحقيق: على فاضل قائيني نجفي. - [قم]. - ج ۱: ۱۴۲۲ ق. - ج ۳. - ج ۱: ۴۹۵ ص؛ ج ۲: ۴۸۰ ص؛ ج ۳: ۴۹۶ ص. - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه. - وزيری (گالینگور). - ۶۰۰۰۰ ریال. - عربی. - فهرست آیات، احادیث، شعر، اعلام، کتب، اماکن، فرق و مذاهب، مصادر و مراجع و موضوعی.

این کتاب موسوعه‌ای کامل در اصول فقه است که مشتمل بر مباحث الفاظ (ج ۱ و ج ۲) و مباحث اصول عملیه (ج ۳) است که مؤلف آن را بر نهج کتاب کفایة الاصول مرحوم آخوند خراسانی (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ ق) تصنیف فرموده است و در ضمن تعرض آراء محققین در هر باب و مناقشه در اقوال مختار خود را بیان داشته است.

مؤلف کتاب به سبب تتلمذ از محضر مرحوم محقق نائینی (۱۲۷۷ - ۱۳۵۵ ق) و محقق عراقی (م ۱۳۶۱ ق) در خلال مباحث به طرح نظریات این دو استوانه فقه و اصول می‌پردازد و با مناقشه در آنها مختار خود را در هر مسأله‌ای بیان می‌فرماید.

کتاب با مقدمه محقق محترم که در باب زندگانی، آثار و... مرحوم مؤلف است شروع می‌گردد.

۳. مختصر فی أصول الفقه علی مذهب الإمام احمد بن حنبل، ویلیه المصلحة المرسله فی الشريعة الإسلامیه. - ابن اللحام، علی بن محمد

(م ۸۰۳ ق) .. با تحقیق: محمد حسن اسماعیل .. [بیروت]: دار الکتب العلمیه.
- چ اول. - ۳۰۴ ص. - وزیری (گالینگور). - عربی.

شامل یک دوره مختصر اصول فقه بر اساس مذهب احمد بن حنبل (۱۶۴ - ۲۴۱ ق) است. نویسنده، به این منظور که موارد اشتراک و اجماع و اختلاف و افتراق اصولیان پیرو مذهب حنبلی را نشان دهد، این اثر را تدوین کرده است.

سر فصلهای کتاب به قرار زیر است: الفاظ مشترک، حقیقت و مجاز، اشتقاق و حروف، کتاب و سنت و اجماع، مفهوم خبر و اقسام آن و انواع روایت، امر و نهی، عام و خاص، مطلق و مجمل، نسخ و قیاس، سالک علت و استصحاب و استحسان و مصلحت، اجتهاد و تقلید و ترجیح.

محقق مقدمه کتاب را رساله‌ای از مؤلف به نام المصلحة المرسله فی الشریعة الإسلامیة قرار داده است. (« فصلنامه کتابهای اسلامی. - سال دوم: شماره هفتم / زمستان ۸۰)

۴. المداخل الأصولیة للاستنباط من السنة النبویة. - حسینی بن عمر. - [بیروت]: دارالکتب العلمیه. - ۲۰۷ ص. - وزیری (خشتی). - عربی.

نویسنده در این کتاب بر این باور است که فقط آن دسته از مسائل اصول فقه در استنباط نقش دارد که بتوان آنها را از احادیث رسول خدا ﷺ استخراج کرد. وی با استناد به روایات در این اثر کوشیده است شیوه جدیدی را در طرح مباحث اصول فقه ابداع کند و بدون در نظر گرفتن قواعد معمولی اصولی، روشهای استنباط احکام فقهی را بیان نماید. (« فصلنامه کتابهای اسلامی. - سال دوم: شماره هفتم / زمستان ۸۰)

۵. حجیة سنة الصحابی، دراسة و نقد. - اراکی، محسن. - [لندن]: بوك اکسترا. - ج اول. - ۷۲ ص. - رقی (شومیز). - عربی.

کتاب در باب بررسی مسأله حجیّت و عدم حجیّت اقوال و افعال و تقریرهای صحابه پیامبر خدا است. نویسنده ضمن بیان دیدگاه‌های علمای اهل سنت درباره حجیّت و عدم حجیّت سنت صحابه، ادله و استدلالهای آنها را مورد بررسی و نقد قرار داده و نتیجه گرفته است که به دلیل معصوم نبودن صحابه و جواز ارتکاب اشتباه و فراموشی و سهو توسط آنان، سنت آنها حجّت نبوده و نمی‌توان در استنباطات فقهی به آنها استناد کرد.

تعریف صحابی، تعریف حجیّت، محلّ نزاع در حجیّت سنت صحابه، دلیل عدم حجیّت سنت صحابی و نقض ادله قائلان به حجیّت سنت صحابی از جمله مباحث کتاب است. (« فصلنامه کتابهای اسلامی. - سال دوم؛ شماره هفتم / زمستان ۸۰ »)

۶. دروس فی مسائل علم الاصول. - سماحة المرجع الديني، آية الله العظمى الميرزا جواد التبريزي دام له. - [قم]: دار الصديقة الشهيدة. - ج اول: ۱۴۲۲ ق. - ج ۲. - ج ۱: ۵۳۴ ص؛ ج ۲: ۵۲۶ ص. - شمارگان: ج ۱: ۱۰۰۰ نسخه و ج ۲: ۲۰۰۰ نسخه. - وزیری (گالینگور). - عربی.

این کتاب به صورت تعلیقه بر کفایة الاصول مرحوم آخوند خراسانی (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ ق) به نگارش در آمده است که متن کفایة در بالای هر صفحه آمده است.

مجلدات اول و دوم این کتاب مربوط به مباحث الفاظ است که گمان می‌رود جلدهای سوم و چهارم مربوط به مباحث اصول عملیه باشد که هنوز به زیور طبع آراسته نگردیده است.

۷. محاضرات فی اصول الفقه. - تقریر اباحت استاد اعظم، سماحة آية الله العظمی سید ابوالقاسم موسوی خوئی (۱۲۷۸ - ۱۳۷۱ ش). - تقریر محمد اسحاق فیاض. - [قم]: مؤسسه احیاء آثار الإمام الخوئی. - ج اول: ۱۳۸۱. - جلد های ۴۶ - ۴۳ از مجموعه "موسوعة الإمام الخوئی" - ج ۴۳: ۵۶۹ ص؛ ج ۴۴: ۵۲۷ ص؛ ج ۴۵: ۵۲۰ ص؛ ج ۴۶: ۵۷۰ ص. - شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه. - هر جلد ۱۲۰۰۰ ریال. - وزیر (گالینگور). - عربی.

این کتاب، تقریرات درس اصول قسمت مباحث الفاظ است که پیش از این در شش مجلد به چاپ رسیده بود. آخرین چاپ از چاپ سابق این مجموعه چاپ سومی بود که از روی چاپ نجف به نحوه افسست به چاپ رسیده بود و در زمرة انتشارات دارالهادی - للطباعة و النشر - در سال ۱۴۱۰ ق طبع و توزیع شده بود و علاوه بر این، در پنج جلد به وسیله نشر اسلامی وابسته به جامعه مدرسین در سال ۸۰ به طبع رسیده است.

اما "مؤسسه احیاء آثار الامام الخوئی" با عزم گردآوری تمامی تألیفات و تقریرات آن مرحوم در قالب یک موسوعه دیگر بار با تحقیق و حروف نگاری جدید این مجموعه را در چهار مجلد در زمرة "موسوعة الامام الخوئی" با مأخذیابی اقوال به بازار کتاب عرضه داشته است.

این تقریرات در زمان حیات صاحب تقریر و با نظر ایشان به طبع رسیده است و در آغاز تقریظی از ایشان زینت بخش کتاب است.

۸. قاعدة لا ضرر ولا ضرار. - تقریر اباحت السید الاستاذ آية الله العظمی السید محمد الحسینی الروحانی لعل الله مصله (۱۳۴۰ - ۱۴۲۰ ق). - به قلم آیت الله عباس عباس نژاد (بیرجندی) . - [مشهد]: نشر سنبله. - ج ۱: ۱۳۸۰ ش. - ۱۲۸ ص. - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه. - ۵۰۰۰ ریال. - وزیر (شومیز). - عربی.

قاعده لاضرار برگرفته از حدیثی به روایت زراره از امام باقر علیه السلام که سمره بن جندب درختی در خانه یکی از انصار داشت. سمره برای رسیدگی به نخلش بدون اینکه رخصت و اجازه از مرد انصاری بگیرد داخل در خانه انصاری می‌شد. مرد انصاری از این رفتار به رسول الله صلی الله علیه و آله شکایت برد. حضرت رسول صلی الله علیه و آله سمره را خواست و به او فرمودند: «چون می‌خواهی وارد خانه شوی رخصت بطلب!» سمره ابا کرد. حضرت خواستند که درخت را بفروشد باز امتناع نمود. حضرت از او خواستند که این درخت را با درختی در بهشت تعویض کند باز سرباز زد. پس از آن رسول خدا به مرد انصاری فرمود: «برو و آن درخت را از بن در آور که لا ضرر و لا ضرار.

(التهدیب، ج ۷: ص ۱۴۶ / ح ۳۶؛ الکافی، ج ۵: ص ۲۹۲ / ح ۲؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۳: ص ۱۴۷ / ح ۱۸).

این قاعده بخشی اصولی نیست بلکه از قواعد و مسائل فقهی است که در کتب اصولی به صورت استطرادی ذکر شده است. طرح این مسأله در کتابهای اصولی در میان متأخرین به تبعیت از مرحوم شیخ اعظم، مرتضی انصاری (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ ق) در کتاب فرائد الاصولش (ج ۲: ص ۴۵۷، چ مجمع الفکر الاسلامی - قم) و آخوند، ملا محمد کاظم خراسانی (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ ق) در کتاب کفایة الاصولش (ص ۳۷۹ به بعد، چ آل البیت علیهم السلام - قم) است. این بحث در ضمن مباحث اصول عملیه در باب برائت در ضمن شرط جریان اصل برائت مذکور می‌افتد به این جهت که اصل برائت نباید موجبی برای ضرر به غیر باشد.

کتاب با مقدمه‌ای از آیت الله شیخ مصطفی شاهرودی شروع می‌گردد. و با سیری در مطالب کتاب روشن می‌گردد که مطالب آن مربوط به درس خارج اصول مرحوم صاحب تقریر در دوره‌ای غیر از دوره مرحوم شهید سعید

آیه الله سید عبد الصاحب حکیم (۱۳۶۰ - ۱۴۰۳ ق) می‌باشد؛ چون با مراجعه به تقریرات مرحوم حکیم (منتقى الاصول، ج ۵: صص ۳۷۷ به بعد) روشن می‌گردد که نحوه دخول و خروج به بحث و چگونگی طرح مباحث با یکدیگر متفاوت است.

۹. المباحث الاصولیة. - تألیف: الشیخ محمد اسحاق الفیاض. - [قم]: دفتر معظم له. - ج ۱. - تاکنون ۴ ج. - ج ۱: ۴۳۴ ص؛ ج ۲: ۳۹۷ ص؛ ج ۳: ۴۷۷ ص؛ ج ۴: ۴۴۰ ص. - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه. - وزیرى (گالینگور). - عربی.

این کتاب یکدوره مسائل علم اصول فقه است که تاکنون تألیفی به چنین درازدامنی به چاپ نرسیده است. در عنوان فرعی کتاب چنین آمده است:
دراسة موضوعیة معمقة تستوعبُ احداث ما وصل اليه الباحث الاصولی من الآراء و النظریات العامة باسلوب بالغ درجة كبيرة من الدقة و العمق و الشمول.

مؤلف محقق که خود از شاگردان مرحوم آیه الله العظمی آقای حاج سید ابوالقاسم موسوی خوئی (۱۲۷۸ - ۱۳۷۱ ش) است و پیش از این تقریرات اصول فقه استادش را در باب مباحث الفاظ (محاضرات فی اصول الفقه) به رشته تحریر در آورده است در این کتاب علاوه بر نظرات آیات ثلاث: محقق نائینی (۱۲۷۷ - ۱۳۵۵ ق)، محقق عراقی (م ۱۳۶۱ ق)، محقق اصفهانی - معروف به کمپانی - (م ۱۳۶۱ ق) به بیان نظریات استاد خود و برخی از معاصرین، از آن جمله مرحوم آیه الله شهید، سید محمد باقر صدر (۱۳۵۰ - ۱۴۰۰ ق) پرداخته و در ضمن مناقشه در هر یک از آنها مختار خود را در هر مسأله‌ای بیان فرموده است.

برخی از مباحث مطرح شده به قرار زیر است:

جلد اول: "المقدمة" در اقسام احکام به ضروری و نظری و نسبت علم اصول به فقه؛ "بحوث تمهیدیه" در تعریف علم اصول، موضوع علم اصول، عرض ذاتی و غریب، وضع، اشتراک، علامات حقیقت و مجاز، حقیقت اراده استعمالیه، استعمال لفظ در اکثر از معنا.

جلد دوم: ادامه بحوث تمهیدیه در وضع هیات جمله‌ها، حقیقت شرعیه، صحیح و اعم، مشتق.

جلد سوم: در "اوامر"، "تعبدی و توصلی" و "اجزاء".

جلد چهارم: "مقدمه واجب": اول - مقدمه وجوبی و وجودی، دوم - تقسیم مشروط به مقارن و متقدم و متأخر، سوم - واجب مشروط و مطلق، چهارم - واجب معلق و منجز، پنجم - واجب نفسی و غیری، ششم - ملازمه بین وجوب مقدمه و وجوب ذی المقدمه، هفتم - ملازمه بین وجوب شیء و وجوب مقدمه اش.

۱۰. مفتاح الاصول. - آیه الله العظمی آقای حاج شیخ اسماعیل صالحی مازندرانی (۱۳۵۵ - ۱۴۲۲ ق.). - [قم]: نشر صالحان. - چ اول: رمضان ۱۴۲۳ / آذر ۸۱. - ج ۱: [الف تا ط + ۴۶۳] ص. - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه. - ۲۸۰۰۰ ریال. - وزیری (گالینگور). - عربی.

در این کتاب بعد از سخن ناشر به بیان اجمالی از زندگانی مؤلف تحت عنوان "لمعة من حياة المؤلف الفقید الغالی" پرداخته شده است.

مباحثی که در این کتاب آمده است عبارتست از:

۱. مدخل در تکامل علوم، مبدأ علم اصول و اجتهاد، سیر علم اصول در

شیعه.

۲. مقدمه در مسائل علوم، موضوع علوم، نسبت موضوع علوم و تعریف علم اصول.

۳. وضع و بحثی پیرامون آن.

۴. مسائل اصولی: مسأله اول در اوامر شامل مباحثی همچون: ماده امر، صیغه امر، اجزاء، مقدمه واجب، اقسام واجب و تقسیمات واجب.

۱۱. اصول فقه شیعه. - درسهای خارج اصول حضرت آیه الله العظمی آقای حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی. - تقریر و تحقیق: محمود ملکی اصفهانی و سعید ملکی اصفهانی. - [قم]: مرکز فقهی ائمه اطهار (ع). - چ اول: تابستان ۱۳۸۱. - ۶ مجلد / ج ۱: ۵۷۶ ص؛ ج ۲: ۵۵۱ ص؛ ج ۳: ۵۲۷ ص؛ ج ۴: ۶۴۰ ص؛ ج ۵: ۵۱۱ ص؛ ج ۶: ۵۶۸ ص. - شمارگان: ۱۵۰۰. - بهای دوره ۱۶۰۰۰۰ ریال. - وزیری (گالینگور). - فارسی. - مطالعات فرهنگی

این کتاب تقریرات درس حضرت آقای فاضل لنکرانی است که مجلدات چاپ شده مربوط به مباحث الفاظ است که از ابتدای این مباحث تا اواخر اصالة التخییر مربوط به دوره دوم درسهای ایشان می باشد و مابقی تقریرات دوره اول درس ایشان است.

کتاب با تقریظی از طرف فرزند صاحب تقریر، حجة الاسلام و المسلمین آقای محمد جواد فاضل شروع و در ادامه آن، مقدمه حجة الاسلام و المسلمین آقای حاج سید هاشم بوشهری (از ص ۲۱ تا ۴۰) آمده است که در آن به مباحث زیر اشارتی رفته است: تعریف علم اصول، اولین تصنیف علم اصول از آن کیست؟، چه کسی در مقام استنباط به کاربرد علم اصول توجه کرد؟ و موضوع علم اصول. آنگاه در ادامه مقدمه به ابتکارات صاحب تقریر در ده شماره با عناوین زیر پرداخته است: (۱) موضوع علم اصول (۲) تعریف

ثواب و عقاب در واجب نفسی و غیره (۳) ثمره بحث صحیح و اعم (۴) اقسام امر (۵) انحلال و عدم انحلال خطابات عامه (۶) نفی شرطیت (۷) علم و قدرت نسبت به تکلیف (۸) مراتب حکم (۹) بطلان قاعده الطبیعه لا تنعدم الا بانعدام افراده (۱۰) آیا [زائد است] ماهیت استعمال مجازی چیست؟

جلد اول از این مجموعه تا بحث حقیقت شرعیه، جلد دوم تا بحث مشتق، جلد سوم تا بحث فور و تراخی، جلد چهارم تا بحث مقدمه واجب، جلد پنجم تا بحث نهی از شیء مقتضی فساد و جلد ششم تا آخر مبحث الفاظ یعنی بحث مجمل و مبین است.

از خصوصیات مهم این کتاب قلم فارسی آنست که تا کنون در تحریر مطالب اصولی به صورت یکدوره بی سابقه است.

مقرران علاوه بر تقریر، به تحقیق در باب اقوال و نشان دادن مدرک و مأخذ هر یک از اقوال پرداخته اند.

۱۲. بدایع الاصول. - تقریر محاضرات الاستاد المحقق، العلامة آیه الله علی الموسوی البهبهانی (۱۳۰۳ - ۱۳۹۵ ق). - مؤلف: آیه الله سید علی شفیعی. - [اهواز]: خوزستان. - ۲۵۹ ص. - شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه. - ۱۷۵۰۰ ریال. - وزیری (گالینگور). - عربی. - فهرست نویسی دارد.

مؤلف که خود از شاگردان مرحوم آقای بهبهانی است و حتی مقداری از دوره مقدمات و سطح را نزد ایشان تلمذ کرده است در مقدمه کتاب متذکر می گردد که افتادگی مباحث بین صحیح و اعم تا مبحث عموم و خصوص و همچنین از عموم و خصوص تا مبحث ظن عدم تدریس مرحوم آیه الله بهبهانی است و نبودن مباحث بعد از ظن در اصول دین به سبب عدم شرکت ایشان در درس می باشد.

کتاب دارای پنج ملحق است: بحثی در باب صوم، بطلان وجود ذهنی، تحقیق پیرامون قاعده بسیط الحقیقه، بطلان مسانخت بین علت و معلول، بحثی در باب تقسیمات کلی. علاوه بر این، مؤلف در قسمت پایانی کتاب شرح حال کوتاهی از صاحب تقریر را قلم زده است.

مهدی جعفری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی